

Migrația internă în schimbările din România: 1920 – 2016

(Multiple Transitions in Romanian Internal Migration: 1920-2016)

Dumitru Sandu, Centrul pentru Studierea Migrației, Universitatea București

Prezentare la

Evoluții demografice în contextul dezvoltării economico-sociale a României,

INS, 23 mai 2018, București

Datele și analizele din aceste slide-uri pot fi utilizate cu citarea de rigoare

Zece întrebări

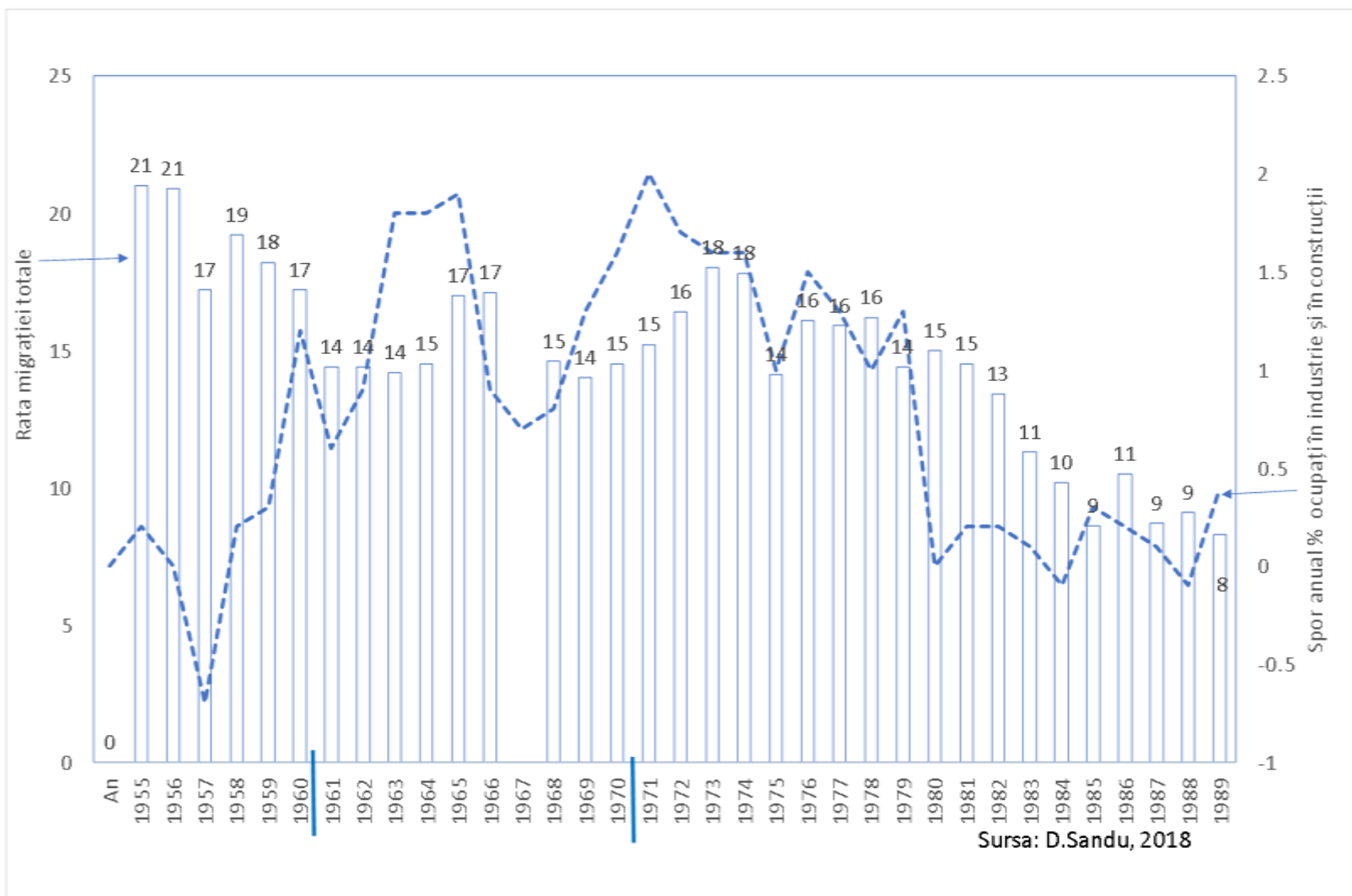
Care sunt schimbările structurale ("tranzițiile") care au intervenit în compoziția migrației interne românești, între medii rezidențiale, pe termen lung?

1. De unde vine **maximul în migrația totală** de la mijlocul anilor '50 (rata migrației totale 21‰)?
2. Când a devenit dominant **fluxul rural-urban**?
3. Când a devenit dominantă **migrația urban-rural**?
4. A mers migrația internă românească pe schema dată de Wilbur Zelinsky (1971) sau pe variante asociate cu abordarea Ronald Skeldon (Skeldon 1992, King and Skeldon, 2010)

De unde provin aceste schimbări structurale ale migrației interne?

5. Au fost numai efecte de schimbări de la capitalism și democrație la socialism și totalitarism/autoritarism communist în 1944 sau de sens invers, în 1989?
 6. Ce rol au avut **factorii de constrângere** din perioada 1940- 1962 - războiul, foametea din Moldova anilor 1946-1947, deportările, stabilirea de domiciliu obligatorii, colectivizarea din anii 1950 (Ionescu-Gură, 2010)?
 7. Dar **reformele administrative** din 1950 și din 1968?
 8. Dar procesele de **industrializare și urbanizare** din perioada 1971-1981? A existat un efect de contagiune în migrația anilor 1970 (Sandu 1984)?
 9. Dar **migrația externă** de după 1989?
- Cum reconstitui structura fluxurilor de migrație în interbelic și în perioada 1940-1967?
10. Migrația pe durata vieții sau ultima migrație pot funcționa ca "**arheologie demografică**" prin analogie cu arheologia socială a lui Henri H. Stahl (1939) ? Sunt reziduurile standardizate ajustate (Sharpe 2015) o modalitate tehnică de a face față problemei de necomparabilitatea a migrațiilor interne măsurate pe unități teritoriale modificabile (MAUP) (Courgeau et al 2012)?

De unde vin contraste majore între drumurile economic și cel demografic ale migrației interne totale (MT), 1955-1989 ?

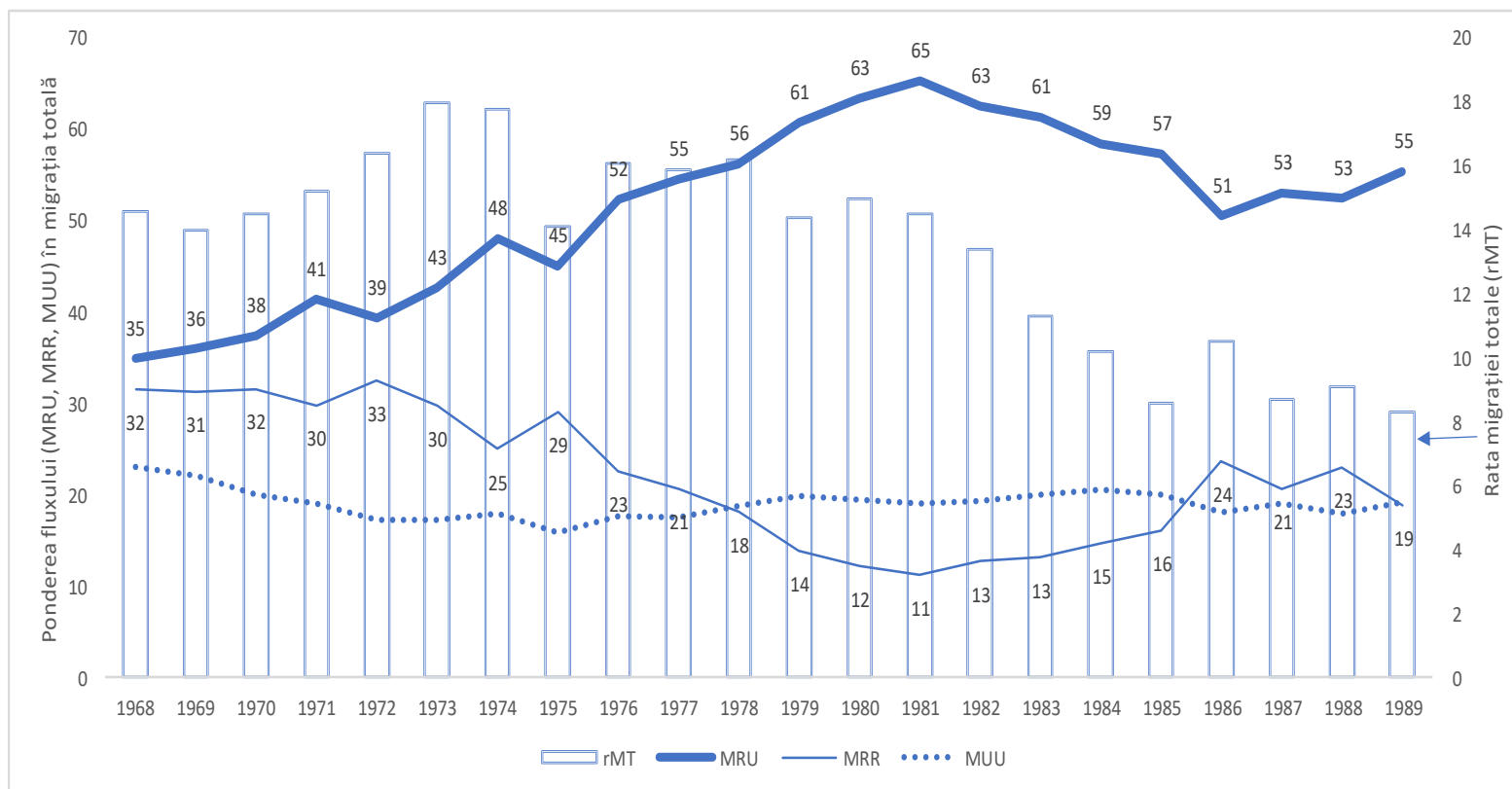

*O rată foarte ridicată a MT la mijlocul anilor 50 în condiții de subdezvoltare (rata mortalității infantile de aproximativ 80‰) și spor redus de locuri de muncă în industrie și în construcții. **De unde vine acest nivel ridicat al MT?**

*Începând din 1971 sporul anual de locuri de muncă în industrie și în construcții se reduce constant. **În deceniul al șaptelea rata MT rămâne de nivel ridicat. De ce?**

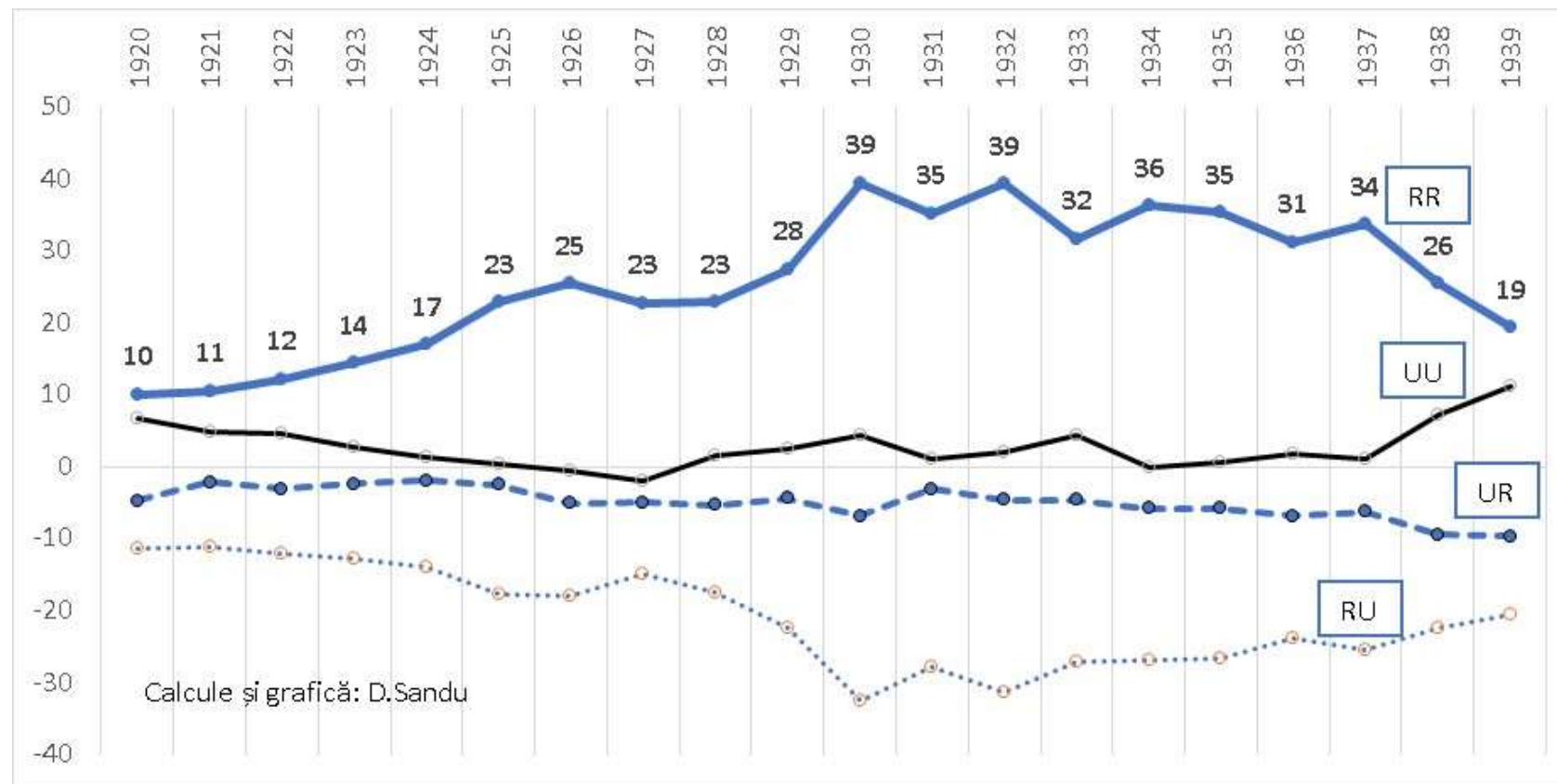
*În anii '80 avem o concordanță de declin industrial și de MT, specifice crizei economice interne.

Când a devenit migrația rural-urban (MRU) fluxul dominant în MT, înainte de 1968?
De unde derivă declinul accentuat al migrației rural-rural (MRR) în anii 1980?

Sursa de date primare INS: Anuarul Demografic , 2015. Grafic preluat din D. Sandu 2018

La un grad de urbanizare redus, barometrul crizelor economice este dat de variația migrației rural-rural (RR)

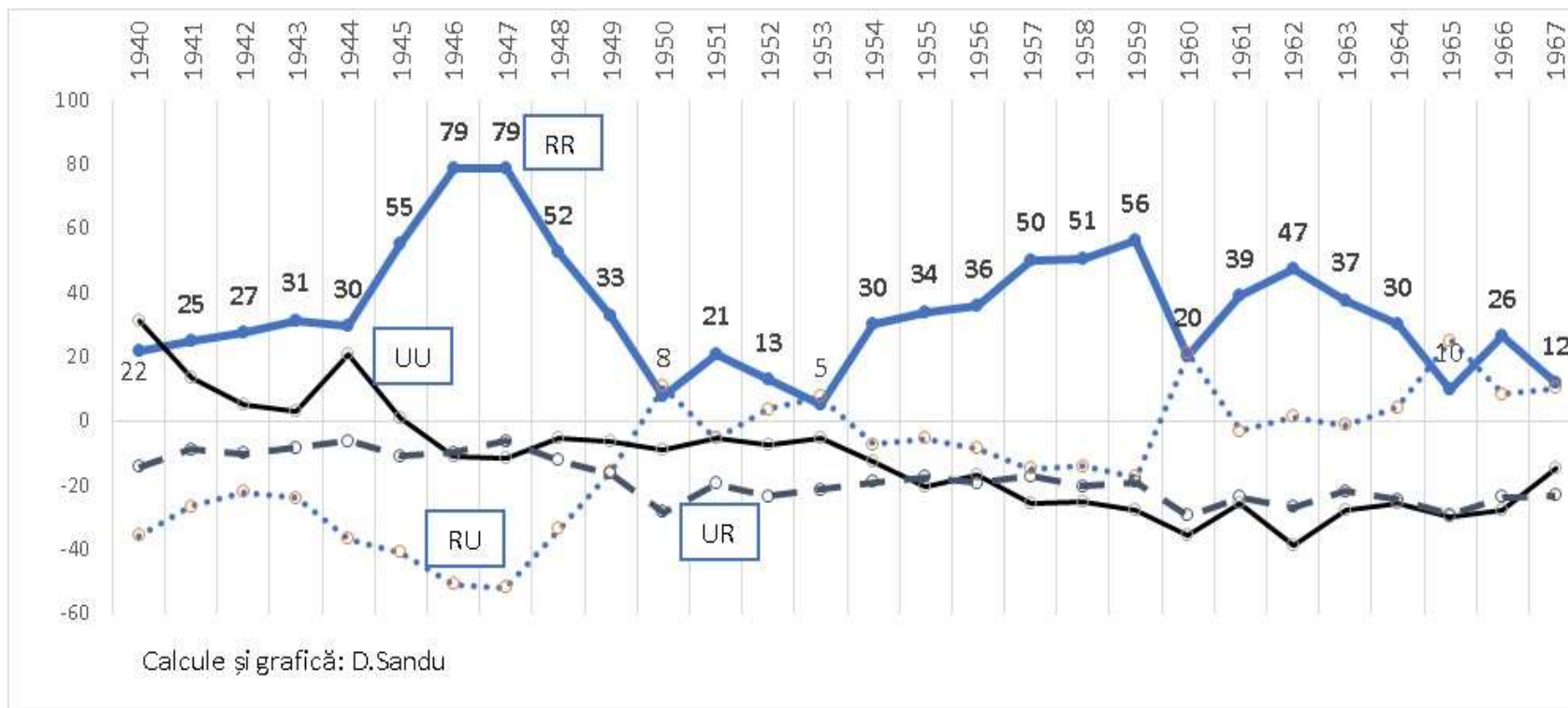

Criza globală din anii 1929-1933 se regăsește în România prin creșterea bruscă a intensității fluxului RR în perioada 1930-1932. Simultan are loc o reducere semnificativă a importanței fluxului corelat de migrație RU.

Fluxul dominant în anii '30 este cel RR, firesc pentru nivelul redus de urbanizare , de 21%-23%.

Acest grafic și următoarele două sunt construite pe baza datelor din Recensământul Populației și Locuințelor din 1992 referitoare la ultima migrație, cu luarea în considerație a persoanelor care și-au stabilit rezidența în localitatea de recensare din 1920 până la data recensământului din 1992 (6,9 milioane persoane pe total perioadă și 4440 în 1920). Cifrele din grafic indică intensitatea observată a fluxului respectiv pentru anul de referință dat, comparată cu frecvența așteptată în ipoteza independenței între volumul fluxului și anul de raportare (reziduuri standardizate ajustate). Sunt notate numai cifrele pentru fluxul de intensitate maximă în anul de raportare. Sensul fluxului de imigrare este dat de ordinea între acronimele R –rural și U-urban, prima literă indicând originea și cea de-a doua destinația.

Migrația prin constrângeri multiple, dominantă ca importanță relativă în perioada 1940-1959

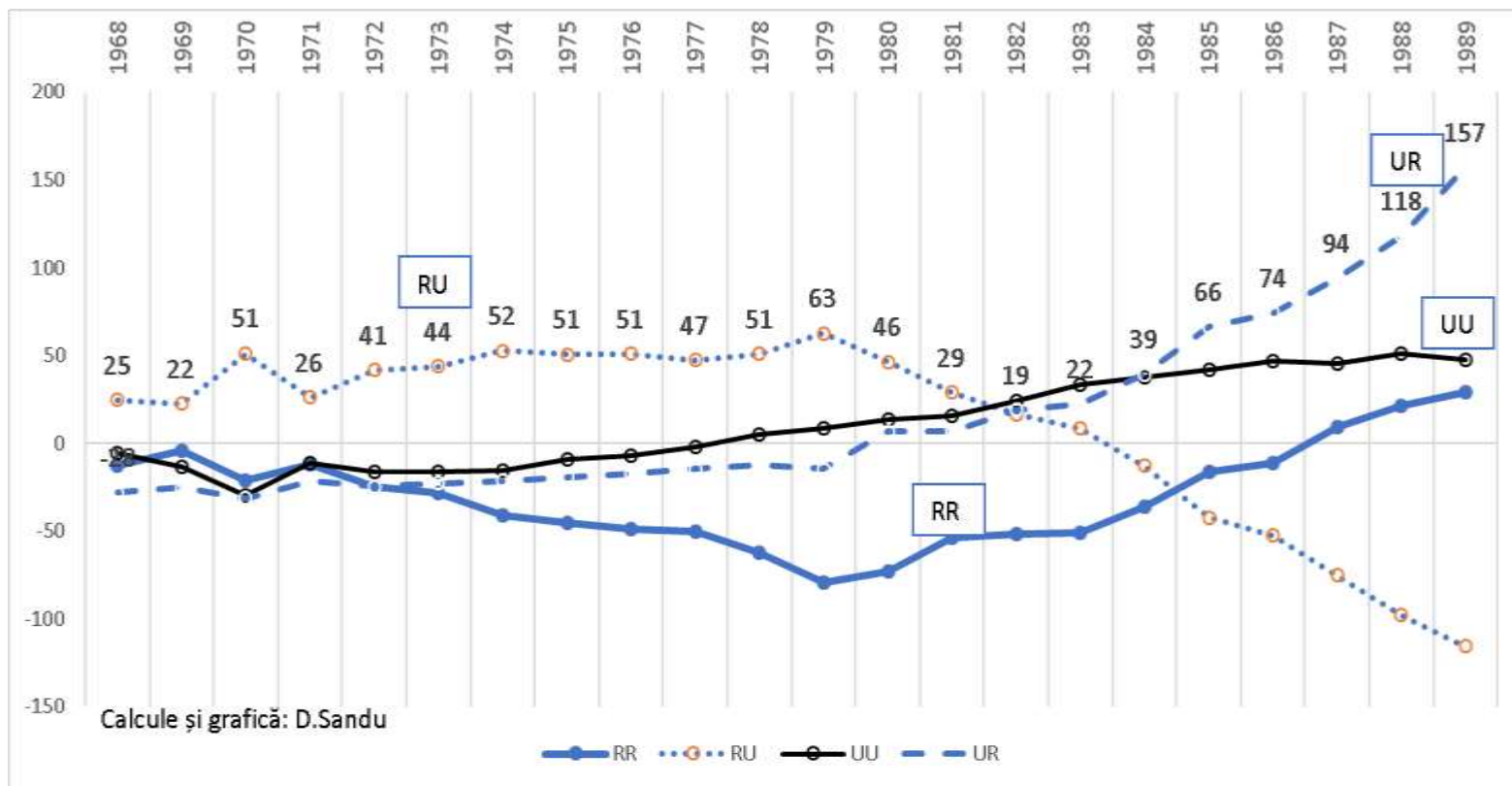
***1965 pare să fie primul an din istoria migrației interne românești în care fluxul RU devine, pentru scurt timp, dominant.** Nu era vorba de pondere dominantă a fluxului respectiv ci de o importanță semnificativ mai mare a acestuia comparativ cu valoarea așteptată în ipoteza unei independențe între volumul fluxului și factorii asociați cu perioada respectivă.

***Fluxul RR rămâne dominant și în perioada 1940-1964.**

***Este vizibil în special efectul secetei din anii 1946-1947 din Moldova,** marcată de exodul dinspre această regiune istorică spre sudul țării cu ecouri asupra schimbărilor definitive de domiciliu.

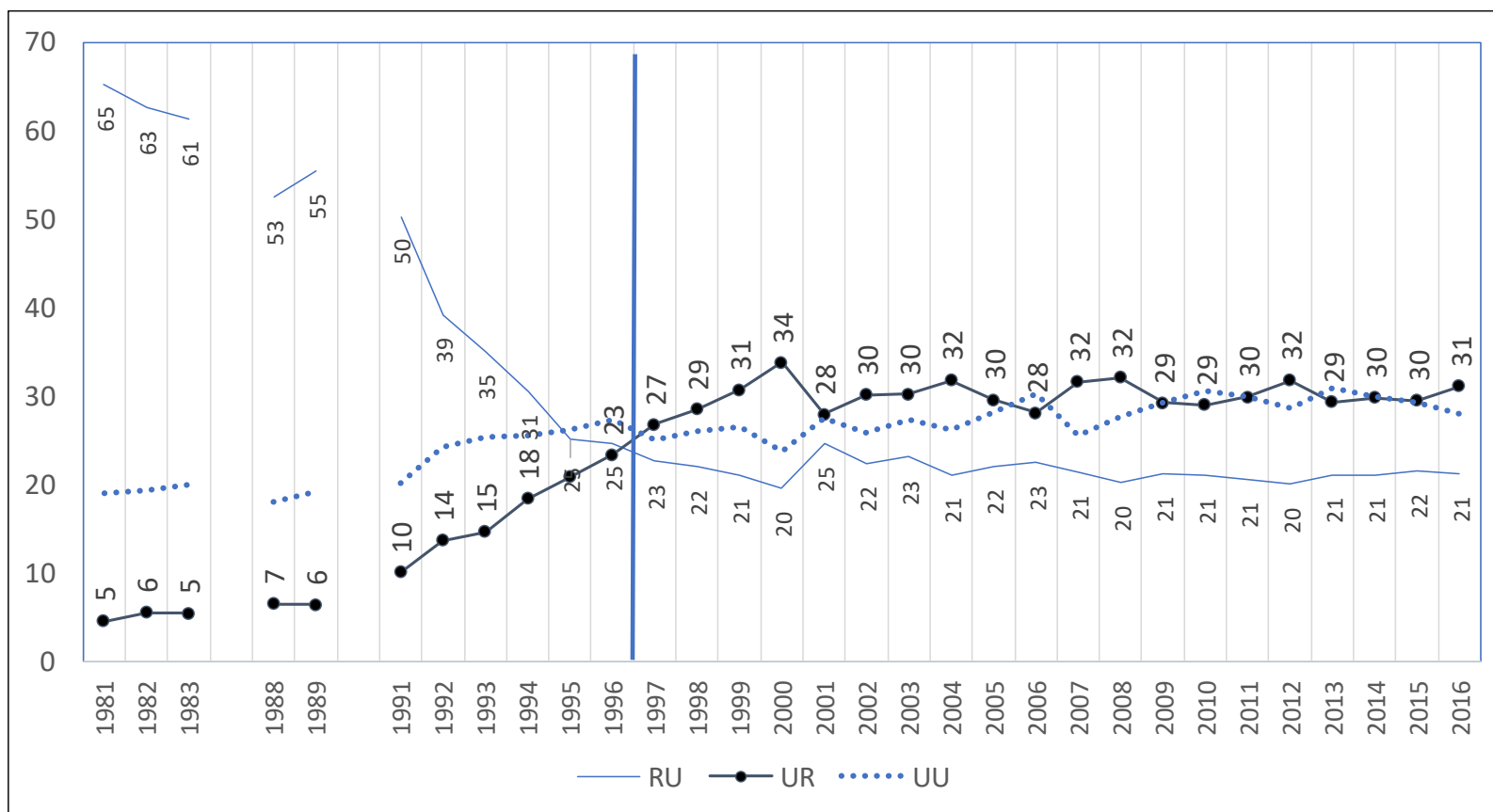
***Creșterea bruscă a intensității migrației RR din perioada 1954-1959 este, foarte probabil, efect principal al deportărilor, stabilirii de domiciliu obligatorii și colectivizării forțate.** Cu un an înaintea reformei administrative din 1968, fluxurile RR și RU par să fi fost de importanță relativ egală, maxime ca intensitate în migrația internă totală.

Migrația RU câștigă importanță maximă în 1968 ca efect al reducerii reformei administrative dar rămâne de importanță predominantă până în 1981 sub impactul unor factori economici și psihosociali

- Deși fluxul RU a continuat să aibă pondere maximă în migrația totală și în anii '80, importanța sa relativă (estimată prin valorile reziduurilor standardizate ajustate) a fost în declin puternic. Altfel spus, volumul anual al fenomenului de migrație RU a fost mult sub cel așteptat în ipoteza matematică a unei relații de independență între tipul de flux și timp.
- În contextul de criză din anii '80 importanța relativă a fluxului UR a devenit dominantă.
- Continuitatea crizei economice imediat după 1989 face ca migrația UR să devină dominantă în migrația totală, după 1997, nu numai ca importanță relativă ci și ca pondere în migrația totală.

După 1989 migrația UR devine dominantă ca pondere în MT iar cea RU ajunge la ponderi minime

*Declinul migrației RU era început de dinainte de 1989, pe fondul crizei economice din anii '80.

*Recesiunea internă din 1997-1999 a accentuat declinul migrației RU și a stimulat emigrarea în străinătate.

*Fenomenele au fost similare în tot estul Europei și au dus la încetinirea urbanizării (vezi cazul Poloniei, Sandu 2018).

*În acest context populația dinamică nu mai pleacă de la sat la oraș sau din orașe mici în orașe mari ci în străinătate. Pe fondul declinului migrației RU, fluxul intern UR devine dominant.

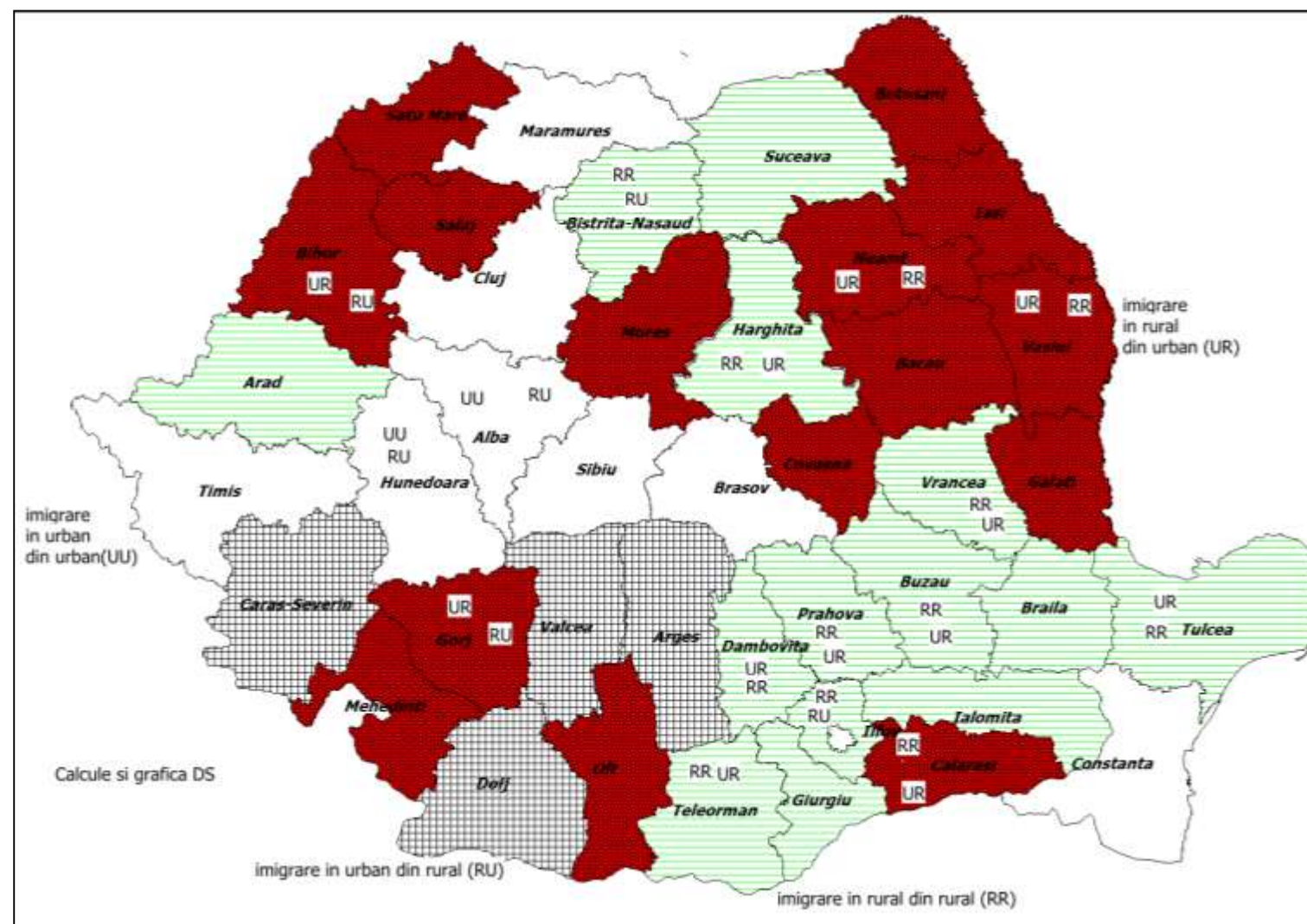
Migrația de revenire din străinătate, la rândul ei, pare să fi stimulat o migrație internă spre comunele dezvoltate din apropierea marilor orașe.

Fluxurile de imigrare de maximă importanță pe județe, 1991-2011 (1)

- Deși migrația urban-rural a devenit dominantă ca pondere în migrația totală începând din 1997 (iar sub aspectul importanței relative încă din 1985), tabloul teritorial al structurii migrației interne este unul puternic diferențiat (vezi slide-ul următor). Caracteriză în continuare patternurile dominante de importanță relativă ale celor patru tipuri de fluxuri folosind datele referitoare la ultima migrație realizată în perioada 1991-2011 așa cum a fost înregistrată la recensământul din 2011.
- **Migrația de tip UR, specifică perioadei post-decembriste din istoria României, caracterizează în principal fluxurile de imigrare* în județele din Moldova.** Propensiunea spre adoptarea acestui tip de imigrare este maximă la Botoșani, Iași și Bacău (în interiorul regiunii istorice a Moldovei).
- Faptul că (i)migrația UR este specifică și unor județe sărace precum Botoșani, Călărași sau relativ sărace precum Gorj, constituie **suport pentru ipoteza că revenirile din urban în rural s-au făcut, în proporție semnificativă, și la modul obligat, din considerente economice , pentru o mai ușoară supraviețuire în comune decât în orașe.**
- **Cel de-al doilea flux cu destinație în rural, de la comune spre comune, este specific județelor din Muntenia,** cu o extensie a modelului respectiv de atracție la Vrancea, în sudul Moldovei și la Tulcea, în Dobrogea. Atractivitatea din rural în rural este combinată, tot în sud, cu cea din urban în rural. Același model – RR combinat cu UR – îl regăsim și în Harghita și în Suceava.
- Tipul de flux de la comune la orașe (RU), dominant în anii 1970 , mai apare ca fiind de intensitate semnificativă numai în Dolj, Vâlcea, Caraș-Severin și Argeș.
- **Județele care includ un oraș mare, de peste 200 mii de locuitori (exceptând Iași , Prahova și Craiova) sunt caracterizate prin intensitate ridicată a fluxurilor de imigrare în urban din alte orașe,** din interiorul aceluiași județ sau din alt județ. București, Brașov și Cluj înregistrează capacitatea maximă de atracție din urban în urban.

*Dacă nu se specifică altfel, "imigrare" în contextul acestei prezentări se referă la imigrarea internă, sosiri cu rezidența obișnuită din altă localitate a țării, nu la imigrare din afara țării, externă.

Fluxurile de imigrare de maximă importanță pe județe, 1991-2011 (2)

Tipul de imigrare specifică este dat de valorile pozitive maxime ale reziduurilor standardizate ajustate, semnificative pentru $p=0.001$. Date de intrare - ultima migrație pentru perioada 1991-2011 pe județe și tipuri de flux de imigrare, folosind date ale recensământului din 2011, INS. Pentru județele care înregistrează două tipuri specifice de fluxuri semnificative sunt notate acronimele pentru ambele tipuri. Dacă un singur tip de flux este specific pentru județ, atunci particularitatea acestuia este dată de patternul de umbrire.

Profilul specific al imigrării din urban în rural, 1991-2011, comparativ cu alte tipuri de fluxuri de imigrare

Predictori	Tip de flux la ultima migrație (categ.referință reveniti din strainatate)							
	imigrare din rural în rural		imigrare din urban în rural		imigrare în urban din rural		imigrare din urban în urban	
	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z	Coef.	P>z
gen (1 femeie)	0.624	0.000	0.310	0.000	0.393	0.000	0.346	0.000
varsta la recensământ	0.037	0.000	0.032	0.000	0.050	0.000	0.024	0.000
educ.primară	0.500	0.000	0.454	0.000	0.391	0.000	0.555	0.000
educ. liceu/profesional	0.097	0.112	0.477	0.000	0.254	0.000	0.384	0.000
educ. Postliceal	0.157	0.197	0.897	0.000	0.028	0.596	0.892	0.000
etnie roma	0.241	0.140	0.005	0.977	0.325	0.006	0.588	0.000
etnie maghiară	-0.246	0.267	-0.087	0.714	-0.122	0.472	-0.050	0.745
pondere maghiari localitate	0.001	0.000	0.001	0.000	0.000	0.069	0.000	0.097
populatia localității (ln)	-3.330	0.000	-3.414	0.000	-0.206	0.009	-0.111	0.106
IDUL 2002	-0.084	0.000	-0.082	0.000	0.067	0.000	0.051	0.000
navetiști la 1000 loc. ln loc. 2002 (ln)	1.308	0.000	1.236	0.000	-0.026	0.772	-0.025	0.794
rata emig.temp. străinăt. 2002	-0.411	0.003	-0.297	0.034	-0.641	0.000	-0.291	0.001
distanța la oras +200 mii (ln)	-1.473	0.000	-1.656	0.000	-0.109	0.370	0.079	0.545
distanța la oras 100-199 mii loc (ln)	-0.220	0.146	-0.484	0.002	0.328	0.001	0.258	0.009
distanța la oras 50-99 mii loc (ln)	-0.180	0.243	-0.375	0.017	0.335	0.001	0.112	0.180
constanta	36.952	0.000	40.743	0.000	-3.104	0.006	-2.559	0.027
Pseudo R2=0.412 N=1990975	Regresie multinomială. Erori standard robuste Rulare in STATA, 2311 clustere pentru comune si orase de rezidenta							

Notă tehnică

- Sursa de date: INS, RPL 2011.
- Dacă nu se specifică altfel, datele demografice provin din RPL 2011.
- IDUL- indicele dezvoltării umane locale (Heroiu et al 2013).
- Ln – transformare logaritmică
- Distanțele sunt măsurate euclidian, în linie dreaptă, de la localitatea de referință la cel mai apropiat oraș de mărimea indicată.
- Modelul de regresie multinomială a fost aplicat pe cazul ultimei imigrări interne sau externe, pentru perioada 1991-2011. Categoria de referință –reveniri din străinătate.

Referințe bibliografice

- Courgeau, D., Muhidin, S., & Bell, M. (2012). Estimating changes of residence for cross-national comparison. *Population*, 67(4), 631-651.
- Ionescu-Gură, N. (2010). *Dimensiunea represiunii din România în regimul comunist. Dislocări de persoane și fixări de domiciliu obligatoriu* Corint.
- INS. (2015). *Anuarul demografic al României. București*
- King, R., & Skeldon, R. (2010). 'Mind the gap!' Integrating approaches to internal and international migration. *Journal of ethnic and migration studies*, 36(10), 1619-1646.
- Sandu, D. (1984). Fluxurile de migrație în România.
- Sandu, D. (2018). Migrația internă între constrângeri și contagiune. In V. Ghețău (Ed.), *Demografia României. București: Editura Academiei*.
- Sharpe, D. (2015). Your chi-square test is statistically significant: Now what?. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 20.
- Skeldon, R. (1992). On mobility and fertility transitions in East and Southeast Asia. *Asian and Pacific Migration Journal*, 1(2), 220-249.
- Stahl, H. H. (1939). *Nerej, un village d'une région archaïque: Les manifestations économiques, juridiques et administratives. Unités, procès et tendances sociales: Institut de sciences sociales de Roumanie*.
- Zelinsky, W. (1971). The hypothesis of the mobility transition. *Geographical review*, 219-249.